

Arkeologisk schaktningsövervakning

Hjortnåsheden

vid schaktning för promenadstig inom blästplats RAÄ Leksand
39 i Leksands kommun, Dalarnas län
2018

Arkivrapport dnr 134/17
Jimmy Axelsson Karlqvist

© Lantmäteriet I2018/00142

Dalarnas museum, Falun, 2018

Inledning

Under hösten 2018 utförde Leksands kommun schaktningsarbeten inför anläggandet av en ny promenadstig inom fastigheten Hjortnäs 5:43 och Noret 54:1 i Leksands kommun. (Bilaga 1).

Inom fastigheterna ligger fornlämning Leksand 39:1–2, blästplats (FMIS). Därmed beslutade Länsstyrelsen Dalarna om en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning, dnr 431-8795-2016.

Antikvarisk bakgrund

Arbetsföretaget kom att beröra en fornlämning, RAÄ Leksand 39:1, vilken är registrerad som en blästplats, samt 39:2 område med spridda slaggstycken. Den är ca 40x10–25 meter i N-S riktning och består av två slaggvarp som innehåller blästugnsslagg och ugnfragment av bränd och sintrad lera.

En arkeologisk förundersökning gjordes år 2007 i lämningens norra och västra del och där påträffades ett slaggvarp, en grop och en malmrostningsplats ((Sandberg, 2008).

Vid särskild arkeologisk undersökning år 2008 framkom, ca 10 meter NNO om lämningen, härदार, kolningsgropar, mörkfärgningar och skärvsten. Lämningarna bedömdes höra samman med blästplatsen och har daterats till 720–1030 e. Kr. (Sandberg, 2009).

Syfte

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen. Påträffade lämningar efter äldre anläggningar, bebyggelse eller kulturlager skulle endast dokumenteras och rensas fram i plan

Metod

Schaktningen följdes av en arkeolog, vilken handrensade schaktbotten medan schaktningen pågick. Efter avslutad schaktning gjordes en metalldetektering över schaktet, där endast ytliga utslag kontrollerades. Slutligen gjordes en digital inmätning samt beskrivning och fotografering av schaktet.

Resultat

Området var beväxt med sly, lövbuskar och enstaka träd och sluttade kraftigt åt väst. Schaktet grävdes i nordostlig-sydvästlig riktning längs med Leksand sommarlands stängsel.

Schaktet var ca 90 meter långt och 3–7 meter brett samt 0,15–0,3 meter djupt (bilaga 2). I sydvästra delen utanför undersökningsområdet vid strandkanten noterades en koncentration av slagg. I sydvästra delen inom undersökningsområdet noterades ett ca 0,1–0,2 meter tjockt grusupplag under vegetationsskiktet. Efter att grusupplaget avgränsats framkom ett

Figur 1. Översikt över schaktet med dess rödbruna och ljusgråa sand med svarta koncentrationer. Från NO. Fotograf Jimmy A Karlqvist

rödbrunt sandlager. Inom vissa partier av schaktet låg ljusgråa och svarta koncentrationer ovan den rödbruna sanden (figur 1). Högst sannolikt härrör de från naturbildningar av olika slag, exempelvis rotbränder eller rotvältor. I och med tidigare arkeologiska undersökningar i området kan det dock vara möjligt att de hör samman med de blästbruks aktiviteter som tidigare dokumenterats. Eftersom dessa fanns över hela schaktet bör man även beakta möjligheten att området brandhärjats vid något tillfälle.

I sydvästra delen av schaktet framkom även 4 mörkfärgningar vilka möjligtvis kan betraktas som arkeologiska lämningar.

Mörkfärgning 1

Var 1,6x2 meter stor och hade rundad till rektangulär form i plan. Mörkfärgningen bestod av ett svartbrunt humöst lager. Delar av vegetationsskiktet fanns kvar samt mycket rötter. Ett visst inslag av träkol noterades, vilka var 0,01–0,03 meter stora.

Mörkfärgning 1. Från SO. Fotograf Jimmy A Karlqvist

Mörkfärgning 2

0,5x0,6 meter stor och hade oregelbunden form i plan. Mörkfärgningen bestod av ett svart humöst lager. Ett visst inslag av träkol noterades, vilka var 0,01–0,03 meter stora.

Mörkfärgning 2. Från SO. Fotograf Jimmy A Karlqvist

Mörkfärgning 3

0,7x0,8 meter stor och hade oregelbunden form i plan. Mörkfärgningen bestod av ett svart humöst lager. I lagret noterades en slaggbit och träkol ca 0,01–0,03 meter stora.

Mörkfärgning 3. Från NV. Fotograf Jimmy A Karlqvist

Mörkfärgning 4

1,5x1,25 meter stor och hade oregelbunden form i plan. Mörkfärgningen bestod av ett gråsvart humöst lager. I lagret noterades en slaggbit och enstaka skärvstenar samt träkol.

Mörkfärgning 4. Från NV. Fotograf Jimmy A Karlqvist

Sammanfattning

I samband med anläggandet av en promenadstig inom RAÄ Leksand 39 i Leksand socken och kommun utförde Dalarnas museum en schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut dnr 431-8795-2017. Vid schaktningen framkom fyra mörkfärgningar samt utspridda slaggbitar. Dalarnas museum förordar inga ytterligare åtgärder, men att framtida markarbeten i området bör övervakas av arkeologisk expertis.

Referenser

Sandberg, Fredrik. 2008. *Arkeologisk förundersökning Hjortnåsheden inom fornlämning nr 39 i Leksand socken och kommun, Dalarna*. Dalarnas museum arkeologisk rapport 2008:2. Falun.

Sandberg, Fredrik. 2009. *Arkeologisk undersökning Hjortnåsheden Raä 39, Leksand socken och kommun, Dalarna*. Dalarnas museum arkeologisk rapport 2009:15. Falun.

FMIS. Riksantikvarieämbetets fornminnesinformation., www.fmis.raa.se

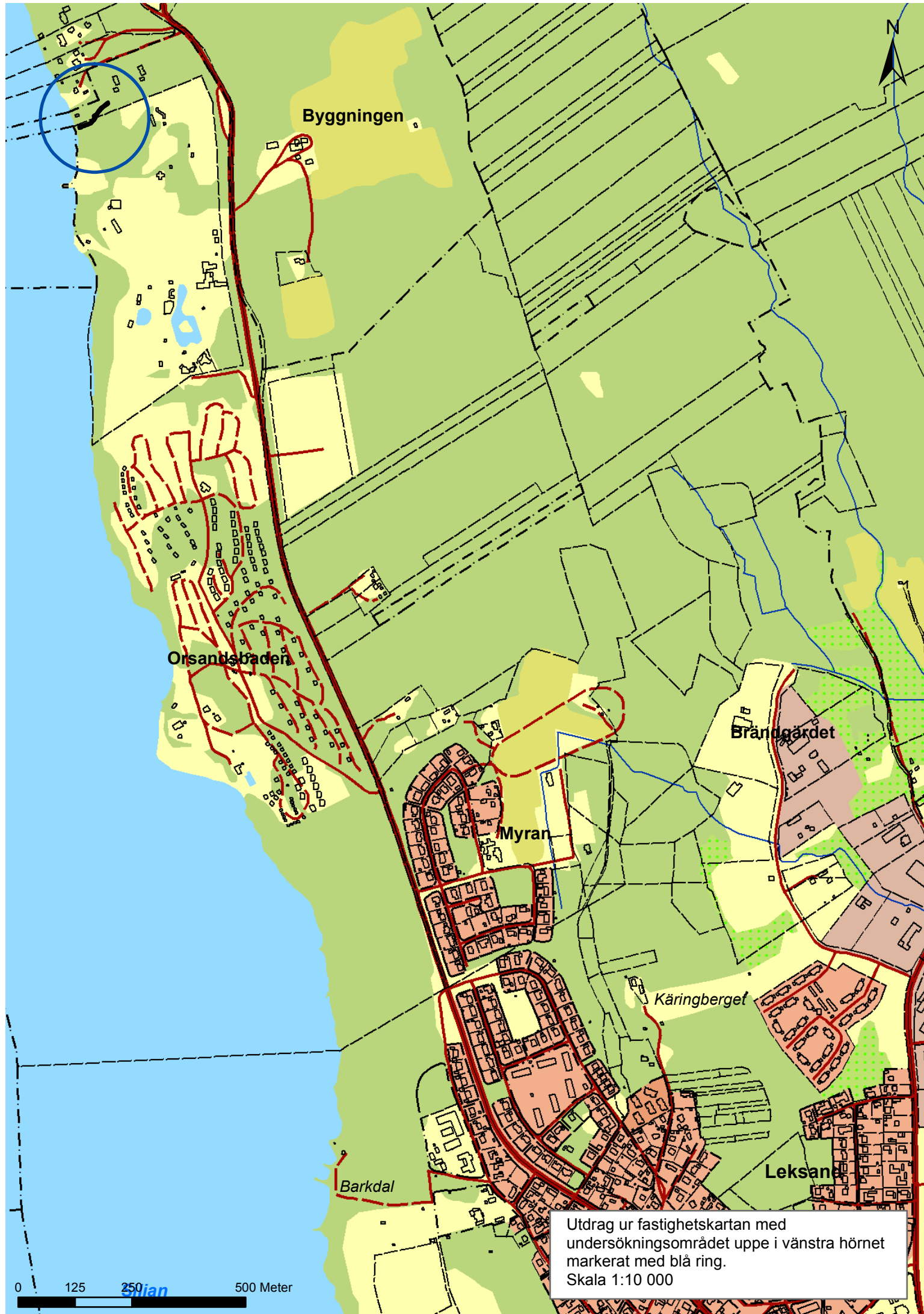
Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-8795-2017
Socken:	Leksand
Fornlämning, RAÄ-nr:	39
Fastighet:	Noret 54:1 och Hjortnäs S:43
Koordinater, mitten:	N: 6736176
(SWEREF99 TM)	E: 498221
Höjd (RH 2000):	163,13–174,10
Inmätning:	GNSS-mottagare med Nätverks-RTK
Utförandetid:	26–27 september 2018
Undersökt yta:	340 kvadratmeter
Schaktlängd:	87 meter
DM projektnummer:	1663
DM diarienummer:	134/17
DM foto accessionsnr:	2018/17
Arkeologisk personal:	Jimmy A Karlqvist
Projektansvarig:	Jimmy A Karlqvist

Dokumentationsmaterialet i form av 10 foton och SHAPE filer förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Bilagor

2 Kartor/planer

Byggningen

Orsandsbaden

Myran

Brångårdet

Käringberget

Leksander

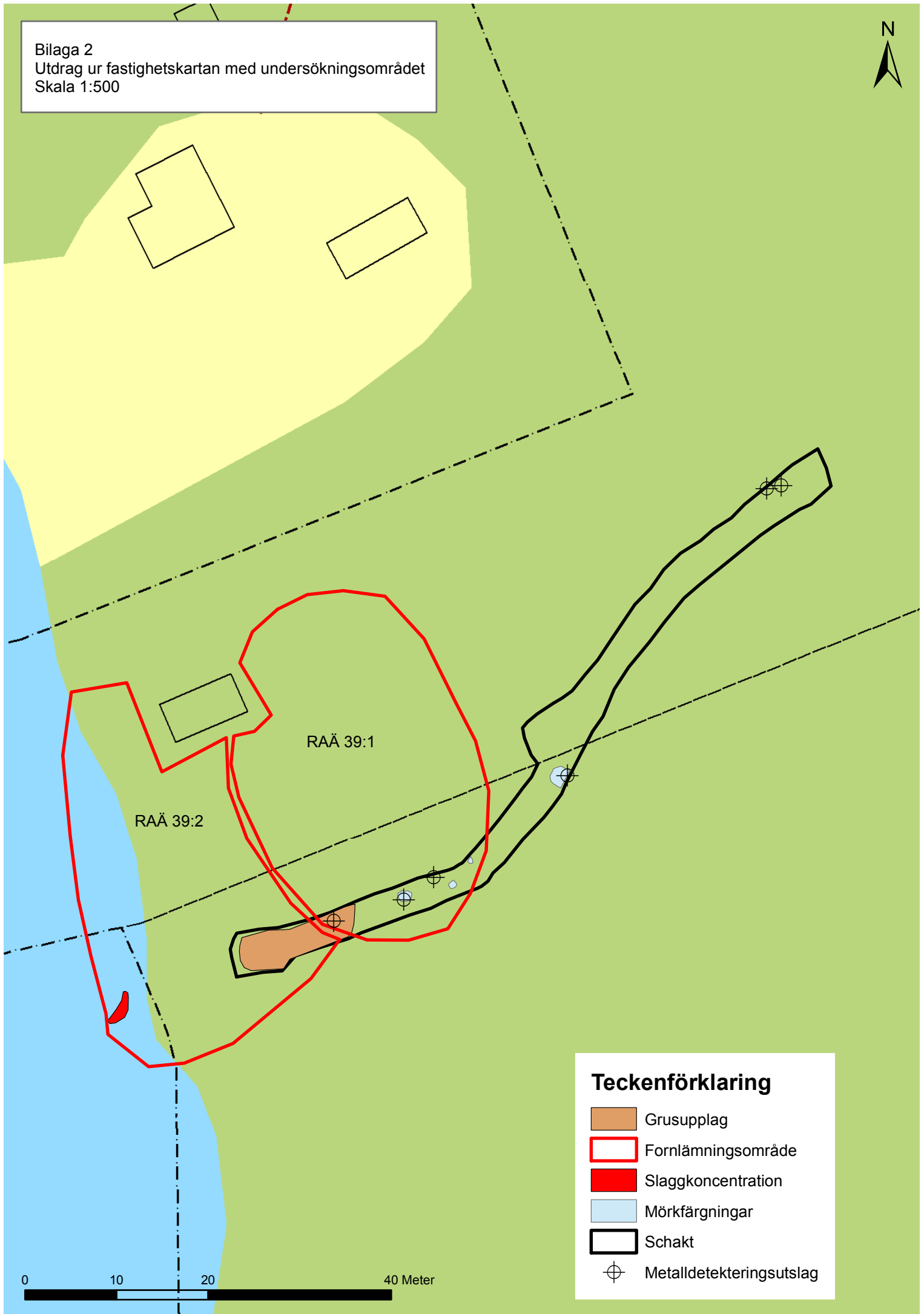
Barkdal

Utdrag ur fastighetskartan med undersökningsområdet uppe i vänstra hörnet markerat med blå ring.
Skala 1:10 000

0 125 250 500 Meter

250ian

Bilaga 2
Utdrag ur fastighetskartan med undersökningsområdet
Skala 1:500

Teckenförklaring

- Grusupplag
- Fornlämningsområde
- Slaggkoncentration
- Mörkfärgningar
- Schakt
- Metalldetekteringsutslag